

Z HISTORII KRAKOWSKICH SYMPOZJÓW „BÓL I CIERPIENIE”

FROM THE HISTORY OF THE CRACOW SYMPOSIA – PAIN AND SUFFERING

Alicja Macheta¹, Maria Dorota Schmidt-Pospuła², Wiktor Dardziński¹

¹ Katedra i Zakład Anestezjologii i Intensywnej Terapii
Collegium Medicum Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie
Kierownik: prof. dr hab. J. Andres

² Katedra Historii Medycyny
Collegium Medicum Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie
Kierownik: prof. dr hab. med. Andrzej Śródka

STRESZCZENIE

Idea krakowskiego sympozjum „Ból i Cierpienie” wyrasta z tradycji spotkań krakowskiego środowiska lekarskiego w klasztorze Sióstr Duchaczek. Od 1994 do 2004 roku, podczas sympozjów przedstawionych zostało 267 referatów.

Referaty wygłaszane były w kilku sesjach: medycznej, psychologicznej, filozoficznej, teologicznej. W latach 1994–1998 sympozjum obejmowało od 6 do 9 referatów, w latach 1999–2004 liczba referatów wynosiła od 11 do 18, od 2005 roku corocznie prezentowanych jest ponad 20 prac. Obserwuje się stały wzrost liczby uczestników.

Pierwszy dzień sympozjum wieńczy wieczór przy świecach. Następnego dnia goście gromadzą się na mszy świętej w intencji leczących i leczonych w kościele pw. św. Tomasza, a następnie na agapie w klasztorze Sióstr Kanoniczek Ducha Świętego. Od 2001 roku sympozjum towarzyszą warsztaty naukowe podsumowujące obrady.

Do rąk czytelników trafiają kolejne zeszyty Acta Academiae Modrevianae, zawierające prace wygłaszane w czasie sympozjum „Ból i Cierpienie”.

Słowa kluczowe: Kraków, sympozjum, ból, cierpienie.

SUMMARY

The idea of Cracow the Symposia Pain and Suffering originates from tradition of the medical meetings in the Cracow Convent the Sisters of Holy Ghost in Sassia. In the period from 1994 to 2010, during the symposia, 267 papers were presented.

The lectures were presented in several sessions: medical, psychological, philosophical, theological. From 1994 to 1998 the symposium has consisted of 6 to 9 lectures, from 1999 to 2004 the number of papers was 11 to 18, since 2005 were presented more than 20 works annually. There has been a steady increase in the number of participants. The first day of the Symposium completes an evening by candlelight. The next day, guests gather at Holy Mass for the intention of medics and patients in the Church St. Thomas, then alt agape in the Convent of the Sisters Canonesses of Holy Spirit. Since 2001, the Symposium is accompanied by scientific workshops summarizing the debate. Into the hands of readers get Acta Academiae Modrevianae issues containing the papers presented during the Symposia Pain and Suffering.

Key words: the Cracow, symposium, pain, suffering.

WSTĘP

Idea spotkań krakowskiego środowiska lekarskiego w klasztorze Sióstr Duchaczek narodziła się ponad 40 lat temu [1]. Dzień uroczystości duchackiej, w drugą niedzielę po Święcie Trzech Króli, stał się sposobnością do przeżywania pogłębionej refleksji nad rolą lekarza we współczesnym społeczeństwie, nad codzienną pracą z chorymi, do podzielenia się zdobytymi doświadczeniami i własnymi przemyśleniami.

Nawiązując do przesłania duchackiego w Krakowie – mieście, gdzie tradycja ma swój szczególny wymiar, spotkania te przekształciły się z czasem (od 1994 roku) w sympozja „Ból i Cierpienie”. Uczestnicy w swych pracach poruszają najbardziej egzystencjalne problemy człowieka. Mimo że obecnie współczesna medycyna potrafi poradzić sobie z bólem, to jednak z cierpieniem nie upora się nigdy.

Sięgając korzeni tej pięknej i wzniosłej duchackiej tradycji, należy odnieść się aż do XII wieku, kiedy to bł. Gwidon (żyjący ok. 1140–1208), syn zamożnego

księcia Montpellier, założył Zakon Ducha Świętego, pragnąc służyć chorym i biednym ludziom.

Duchaków do Polski sprowadził biskup Pełka w 1203 roku. W Krakowie pojawili się oni w 1244 roku na placu przy kościele św. Krzyża. Tu stanął klasztor i szpital, w którym pracowali. Wraz z duchakami przybyły także siostry zakonne, tworząc Zgromadzenie Sióstr Kanoniczek Ducha Świętego. Po zlikwidowaniu męskiej linii zakonu, siostry zamieszkały w Krakowie przy ul. Szpitalnej obok kościoła pw. św. Tomasza, gdzie do dziś odbywają się spotkania w drugim dniu sympozjum „Ból i Cierpienie” [2].

Coroczne sympozja organizowane są przez ścisły komitet organizacyjny w składzie: Zdzisław Gajda, Alicja Macheta, Maria Dorota Schmidt-Pospuła. Organizację sesji naukowych wspierały początkowo, obok Katedry Historii Medycyny CM UJ, Oddział Podkarpacki Polskiego Towarzystwa Anestezjologii i Intensywnej Terapii oraz Katedra Anestezjologii i Intensywnej Terapii CM UJ. W następnych latach do udziału przystąpiły kolejno: Towarzystwo Lekarskie Krakowskie (1995), Krakowska Szkoła Wyższa im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego (2004) i Polskie Towarzystwo Badania Bólu (2006). W ramach corocznych spotkań początkowo przewidziano powstanie trzech sesji:

- pierwszej – rozpatrującej zagadnienia bólu i cierpienia od strony medycznej;
- drugiej – podczas której rozważano ból i cierpienie jako problem filozoficzny;
- trzeciej, gdzie zagadnienia te były przedmiotem refleksji teologicznej.

Po pierwszych dwóch latach do sesji filozoficznej włączono referaty omawiające zagadnienia etyczne w leczeniu bólu, a prace tematycznie związane z zagadnieniem psychologii bólu ujęto osobno.

Dzięki inspiracji duchackiej mamy obecnie możliwość spojrzeć oczami przedstawicieli różnych środowisk naukowych na problem odczuwania bólu i przeżywania cierpienia u współczesnego człowieka.

CEL PRACY

Po 17 latach corocznych spotkań organizatorzy postanowili dokonać retrospektywnej analizy programu naukowego sympozjów.

Głównym celem było zastanowienie się nad sensem i zasadnością wspólnych naukowych spotkań nie tylko lekarzy i pielęgniarek, lecz także psychologów, filozofów, przedstawicieli Kościoła i ekonomistów, tych wszystkich, którzy leczą ból i pomagają łagodzić cierpienie, towarzyszą w chorobie i umieraniu.

MATERIAŁ I ORGANIZACJA

W latach 1994–2010 podczas tematycznych sesji na 17 sympozjach „Ból i Cierpienie” przedstawiono 267 referatów.

Przedmiotem sesji medycznych były zagadnienia związane z patomechanizmem bólu, zarówno ostrego, jak i przewlekłego, jego istotą, a przede wszystkim problemy dotyczące sposobów leczenia bólu, a także metod organizacji tego leczenia. Szczególnie dużo uwagi poświęcono występowaniu i leczeniu bólu u chorych z nowotworami, współczesnym metodom zmniejszania cierpienia chorych i opiece paliatywnej. Szczegółowo przedstawiono sposoby uśmierzania bólu pourazowego oraz bólu porodowego. W tym ostatnim przypadku uwzględniono historyczny rozwój postępowania przeciwbólowego. Nie pominięto problemu leczenia i zapobiegania występowaniu bólu u dzieci. Zwrócono uwagę, że już noworodek odczuwa ból, co do niedawna było negowane.

Zastanawiano się nad postępowaniem leczniczym u chorych leczonych na oddziałach intensywnej terapii; zadawano pytanie: czy istnieje granica intensywnej terapii?

Nad stosunkiem człowieka do bólu i cierpienia pod wpływem współczesnej filozofii zastanawiano się w referatach i dyskusjach w czasie trwania sesji psychologicznych i filozoficznych. Omawiano jakość życia chorych leczonych z powodu bólu przewlekłego, stosunek lekarza do chorego, a także zagadnienia etyczne, szczególnie w opiece paliatywnej i intensywnej terapii. Poruszano problemy nie tylko chorych leczonych w Poradniach Opieki Paliatywnej oraz Poradniach Leczenia Bólu, lecz także udzielania wsparcia rodzinom dotkniętym żałobą. Podkreślano, że praca w zespole paliatywnym obciążona jest dużym stresem. Rozważano problem godności człowieka cierpiącego i w ogóle sens życia. Podkreślono, że na intensywność odczuwania bólu wpływać mogą cechy osobowości (np. egoizm w cierpieniu). Wiele przedstawionych referatów dotyczyło krytyki eutanazji z podkreśleniem ważności godnej śmierci, ale nie zabójstwa lub samobójstwa.

Przedstawiono, jak dużym problemem jest postępowanie z chorymi z uszkodzeniem ośrodkowego układu nerwowego oraz będącymi w stanie wegetatywnym. Nie pominięto takich zagadnień jak samotność – źródło cierpienia.

Na podstawie badań i zestawień Kliniki Neurotraumatologii CM UJ omówiono szeroko problem przemocy w rodzinach. Wymieniono organizacje działające na rzecz ofiar przestępstw popełnianych z użyciem przemocy.

Sesje teologiczne przedstawiane były głównie przez profesorów Akademii Teologicznej, księży Je-

zuitów, a także świeckich przedstawicieli Kościoła katolickiego.

W przedstawionych referatach omawiano ból w wymiarze egzystencjalnym i metafizycznym. Rozpatrywana była biblijna wizja cierpienia w świetle Starego Testamentu, stosunek Kościoła do eutanazji oraz cierpienie w rozważaniach i świadectwie Ojca Świętego Jana Pawła II.

Autorami referatów, poza gospodarzami, byli wybitni znawcy tematu z całej Polski, głównie z Wrocławia, Warszawy, Kielc, Częstochowy, Bukowiny Tatrzańskiej oraz z Katowic, Gliwic, Poznania, Łodzi, Lublina, Zielonej Góry, a także z zagranicy ze Lwowa, z Holandii [3].

Od 2005 roku dzięki pomocy Krakowskiej Szkoły Wyższej im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego do rąk czytelników trafiają kolejne zeszyty *Acta Academiae Modrevianae* zawierające prace wygłaszane w czasie sympozjów [4]. Niemal co roku zamieszczane jest wspomnienie o odbytym sympozjum w „Alma Mater” – miesięczniku Uniwersytetu Jagiellońskiego [5, 6]. Okresowo pojawiają się wzmianki w „Gazecie Krakowskiej” i „Dzienniku Polskim” [7, 8].

Sobotnie sesje naukowe mają miejsce w Sali Malinowej Domu Towarzystwa Lekarskiego Krakowskiego. Wstęp na sympozjum jest bezpłatny. Pierwszy

dzień wieńczy „wieczór przy świecach” ze wspólnym śpiewaniem i recytacjami poezji. Następnego dnia goście gromadzą się na mszy świętej w intencji leczących i leczonych w kościele pw. św. Tomasza, a następnie na agapie w klasztorze Sióstr Kanoniczek Ducha Świętego. Od 2001 roku sympozjum towarzyszą warsztaty naukowe podsumowujące obrady.

WYNIKI I OMÓWIENIE

Wielowymiarowy i interdyscyplinarny charakter krakowskiego Sympozjum „Ból i cierpienie” obrazują tabele 1 i 2. Poniżej została przedstawiona ich analiza.

Jak wynika z tabeli 1, gdzie umieszczono ilościowy wykaz referatów wygłoszonych w latach 1994–2010, ich ogólna liczba wyniosła 267, w tym zagadnienia medyczne obejmowały 130 referatów, psychologiczne 73, filozoficzne i etyczne 43 oraz religijne 21. Daje się zauważyć stały wzrost liczby prac przedstawianych podczas kolejnych sympozjów. Szczególnie dotyczy to prac o tematyce medycznej i psychologicznej, mniej jest referatów dotyczących zagadnień filozoficzno-teologicznych. Jednak liczba tych ostatnich również stale rośnie.

Tabela 1. Ilościowe zestawienie referatów w poszczególnych sesjach (1994–2010)

Rok	Ogólna liczba referatów	Medyczne	Psychologiczne	Filozofia i etyka	Religia
1994	9	7	–	1	1
1995	8	6	–	1	1
1996	11	5	3	2	1
1997	6	4	–	2	–
1998	8	7	–	1	–
1999	11	7	1	2	1
2000	15	10	3	2	–
2001	13	7	4	1	1
2002	14	9	1	3	1
2003	14	9	2	2	1
2004	18	9	6	1	2
2005	25	10	9	5	1
2006	23	10	7	6	–
2007	22	6	10	4	2
2008	22	7	8	3	4
2009	24	6	10	6	2
2010	24	11	9	1	3
Razem	267	130	73	43	21

Tabela 2. Porównanie liczby referatów wygłoszonych w kolejnych latach (1994–2004)

Lata	Ogólna liczba referatów	Medyczne	Psychologiczne	Filozofia i etyka	Religia
1994–1998	42	29	3	7	3
1999–2004	85	51	17	11	6
2005–2010	140	50	53	25	12

Porównując początkowe lata z następnymi (tabela 2), zwraca uwagę stały wzrost przedstawianych prac. Należy podkreślić także stały wzrost liczby uczestników (wg listy obecności [9]) oraz rosnące zainteresowanie ludzi młodych, studentów. Ci ostatni zobowiązali się do wzięcia czynnego udziału w kolejnym sympozjum.

Na szczególną uwagę zasługuje sympozjum, które odbyło się w 2007 roku. Było to sympozjum jubileuszowe. Podczas spotkania pamiątkowe medale otrzymali: prof. Zdzisław Gajda, dr Alicja Macheta, dr Maria Dorota Schmidt-Pospuła, prof. KSW Klemens Budzowski, siostra Klara (Krystyna Antosiewicz) i Matka Generalna Zakonu Sióstr Duchaczek Martyna Hanusiak, a w czasie agape Krzyże Duchaków otrzymały dr Maria Dorota Schmidt-Pospuła i dr Alicja Macheta.

Założony program jest wykonywany w kolejnych latach, ale co należy podkreślić, nie został wyczerpany. Wiadomo, że w medycynie, podobnie jak i w innych naukach, istnieje stały postęp. Zmieniają się stosowane leki, pojawiają się nowe możliwości leczenia zarówno dzięki rozwojowi wiedzy, jak i technik leczniczych. Powstają nowe placówki nie tylko leczące ból, lecz także psychologiczne, zwiększają się kadry lekarzy zajmujących się medycyną bólu i specjalistów – psychologów.

WNIOSKI

1. Ból i cierpienie są nieodłącznym składnikiem kondycji ludzkiej.
2. Aby należycie spełniać funkcje lekarskie i pielęgniarskie, nie wystarczy odpowiednie przygoto-

wanie i nawet najlepsze kwalifikacje zawodowe. Potrzebne jest zrozumienie cierpienia i psychiczne wsparcie chorego.

3. Sympozja nasze, choć powoli, osiągają cel: wymiany myśli medycznej, psychologicznej, filozoficznej i teologicznej – aby w pełni widzieć i rozumieć chorego cierpiącego.

PIŚMIENNICTWO

- [1] Kronika Zakonu z Archiwum Zakonu Sióstr Kanioliczek Ducha Świętego, Kraków.
- [2] Schmidt-Pospuła MD. Tradycja duchacka na nowo odkryta. Ból i Cierpienie, *Acta Academiae Modrevianae* (Krakowskie Towarzystwo Edukacyjne) 2007; 3: 12–16.
- [3] Zbiór historyczny programów Sympozjum „Ból i Cierpienie” z lat 1994–2010. Archiwum Katedry Historii Medycyny UJ CM.
- [4] Ból i Cierpienie, *Acta Academiae Modrevianae* (Krakowskie Towarzystwo Edukacyjne) lata 2005–2010. Archiwum Katedry Historii Medycyny UJ CM w Krakowie.
- [5] Gajda Z. Tajemnica cierpienia. *Alma Mater*, miesięcznik Uniwersytetu Jagiellońskiego 2004; 60: 53.
- [6] Gajda Z. Ból i cierpienie. *Alma Mater*, miesięcznik Uniwersytetu Jagiellońskiego 2007; 89: 79.
- [7] Konferencje z secesją w tle. *Gazeta Krakowska* 15.01.2003; 12.
- [8] Ból i Cierpienie. *Dziennik Polski* 15.01.2003; 17.
- [9] Lista obecności uczestników sympozjum. Księga Pamiątkowa Towarzystwa Lekarskiego Krakowskiego, Kraków.

Adres do korespondencji:

dr Dorota Schmidt-Pospuła
Katedra Historii Medycyny CMUJ
e-mail: khm@cm-uj.krakow.pl
tel. +48 12 422 21 16